

Aan welke eisen moet een goed kinderboek voldoen?

door Leonard Roggeveen

I.

Op 13 October 1938 ontving ik van onzen redacteur de volgende brief:

Geachte Heer R.,

Zoudt U voor „Het Kind” een serie artikelen willen samenstellen over de vraag, aan welke eisen een goed kinderboek, naar 't oordeel van de schrijvers zelve, moet voldoen? Misschien zou elk der auteurs een kort fragment kunnen aanwijzen, dat hun denkbeelden verduidelijkt, en dat wij dan ter illustratie kunnen overnemen. Werkt U dit gegeven naar Uw eigen smaak uit. Ik geef U blanco mandaat.

Met vr. gr.,

D. L. DAALDER.

II.

Enige dagen later verzond ik aan 25 auteurs van kinderboeken een brief, waarin ik het verzoek van den redacteur overbracht en vriendelijk om medewerking verzocht. De vraag formuleerde ik als volgt:

- 1e. Welke eisen stelt U aan een boek voor 6—9 jarigen?
- 2e. Welke eisen stelt U aan een boek voor 10—12 jarigen?
- 3e. Welke eisen stelt U aan een boek voor 12 jarigen en ouderen?
- 4e. Welke fragmenten uit Uw eigen werk illustreren Uw oordeel?
- 5e. Hoe denkt U over het boek, dat *uitsluitend* als ontspanning is bedoeld?
- 6e. Welke vijf in Nederland verschenen boeken vindt U de beste?

Vraag 5 en 6 passen, strikt genomen, niet in 't raam van de enquête. Vraag 5 vindt zijn oorzaak in 't feit, dat ikzelf 't ontspanningsboek een goed hart toedraag. Vraag 6 stelde ik, omdat mij tijdens gesprekken met jeugdauteurs, onderwijzers en leidsters van jeugdlezersalen zéér dikwijls is gebleken, dat er lang geen eenstemmigheid bestaat over 't vraagstuk van de *beste* boeken. En 't leek mij interessant, om eens een kleine stemming te houden onder de mensen van 't vak-zelf!

Van de 25 schrijvers wonen er 20 in Nederland, 3 in Vlaams-België en 2 in Zuid-Afrika. Ik schreef Katholijken, Rechtzinnigen, Vrijzinnigen en Neutralen aan. Antwoord ontving ik van 17 auteurs; 3 deelden mee, dat zij zich niet in staat achtten, de vragen naar behoren te beantwoorden; 2 zegden

medewerking toe (die echter uitbleef!); van de overige ontving ik tot mijn spijt géén antwoord.

Mag ik mijn beste dank betuigen aan degenen, die zich de moeite hebben getroost, op mijn vragen te reageren?

Het zijn:

Ida Heijermans, S. Lugten-Reys, Mien Labberton, T. Hellinga-Zwart, Willy Pétilon, To Hölscher, Helena Lochner, Z.-Afrika, J. M. Selleger-Elout, Cor Bruijn, J. P. Valkema Blouw, Hendrik van Tichelen, België, Geo Verbrugge, België, Jef Memekens, België, Kees Spierings, Philip Exel, Anne de Vries en W. G. v. d. Hulst.

Vraag 6 werd alleen aan Nederlandse schrijvers gesteld.

Op verzoek van den redacteur maakt ook de ondergetekende zijn mening kenbaar.

III.

Het ligt in mijn bedoeling, om telkens één of meer jeugd-auteurs aan het woord te laten. Heeft ieder het hare of zijne gezegd, dan volgt een korte samenvatting. Vraag 6 wil ik

Ida
Heijermans

voorlopig nog buiten beschouwing laten; de *beste* boeken krijgen bij de samenvatting hun beurt; zij zijn daar m.i. beter op hun plaats. Enkele auteurs gaven (vraag 4) géén fragmen-

ten op; waar dit 't geval is, kies ik zelf één of meer gedeelten ter illustratie of ik noem enkele boeken, die als bewijsstuk kunnen gelden.

IV.

Mejuffrouw *Ida Heijermans* antwoordt als volgt:

1. „Boeken voor 6–9 jarigen dienen in eenvoudige, maar zuivere taal verteld te worden. De schrijver hebbe eerbied voor 't onbevengene en goedgelovige van de kinderen; hij onthoude zich van verzonnen zotternijen. Het kleintje, dat met zulke gespannen aandacht naar den verteller of voorlezer van sprookjes opkijkt en zo héél gretig naar hem luistert, mag volgens mij alléén in die wonderwereld worden binnengeleid, als het sprookje op waarheid berust”.

2. „Voor 10–12jarigen géén sprookjes! Daar zijn ze veel „te groot en te wijs” voor. Later groeien ze er vanzelf weer naar toe.

Boeken voor deze leeftijd geschreven staan maar àl te vaak vol dwaze onzin, waaraan niet veel anders ten grondslag ligt dan 't verlangen van uitgevers en schrijvers om geld te verdienen. Ondeugende streken vragen bewondering; onmogelijke avonturen zorgen voor de spanning. De drukpersen moeten draaien en daardoor worden er zoveel boeken op de markt gegooid, die 't onkruid in de kinderziel doen wassen. Voor 10–12 jarigen alzo: eenvoudige, gezonde vertellingen, liefst spelend in 't volle leven”.

3. „In nog sterker mate is maar àl te dikwijls het boek voor oudere jongens en meisjes symptoom van deze tijd. Wie onzer heeft, toen hij of zij zelf tot de „groten” behoorde, niet met spanning de verhalen verslonden, waarin „hij” en „zij” elkaar ten slotte tòch kregen, of waarin een boekenheld uitblonk door geweldige durf en onversaagdheid? De boekenmarkt voor de groteren-van-tegenwoordig (levend in het stadium, dat naar de volwassenheid groeit) loopt echter over van verhalen met de onmogelijkste avonturen en met de meest dwaze „liefdesgeschiedenissen”. Volgens mij is 't boek, dat op deze wijze in de ziel van de adolescenten giftig onkruid doet groeien, één der symptomen van de ontaarding op velerlei gebied. Onze jongens en meisjes zullen straks volwassen zijn. En van hen hangt 't heil van de maatschappij toch ook af!”

4. Mejuffrouw Heijermans geeft geen fragmenten. „Ik wil alleen zeggen, dat wat ik schreef als vanzelf in mij groeide en dat nóóit „wat ik met mijn boeken niet of wel verdiende” enige betekenis voor mij had. Hoe zou dit ook kunnen, als ik de kinderen in werkelijkheid of in mijn verbeelding zag luisteren?”

5. „En wat te zeggen van 't boek, dat uitsluitend als ontspanning is bedoeld? Het mag en móét er wezen, want: laten wij 't kind tijd tot groeien geven en 't niet verjagen uit 't rijk van vreugd en echte jeugd. Maar . . . het vermaak moet niet tè dwaas, tè verzonnen zijn!”

Tot zover *Ida Heijermans*. Zij schreef o.a.: „*Nancy's avonturen*”, „*Olof de vondeling*”, „*Uit tantes jeugd*” en „*Prins Peter*”, boeken, waarin de principes van de schrijfster geheel tot uiting komen.

S. Lugten-Reys

V.

Mevrouw *S. Lugten-Reys* (= *Nannie van Wehl*) schrijft: 1, 2 en 3. „Wat betreft de inhoud, beantwoord ik graag deze drie vragen tegelijk. Men schrijve slechts, zo men zelf gretig en in spanning denkt: „Dàt ga ik eens vertellen. Dàt is net iets om een verhaal van te maken”. Men schrijve dus slechts, als men geïnspireerd is.

Aldus zullen de boeken en de verhalen een concrete kern hebben; eerste voorwaarde, om de kinderen werkelijk te boeien.

De vorm houde men voor alle drie deze leeftijden zo zuiver en gaaf mogelijk. Voor de 6–9 jarigen, voor de 10–12 jarigen zij men vooral niet bevreesd, eens een woord of een term te gebruiken, die nog niet hun geestelijk eigendom is. Aldus vernéénderen de jonge lezers hun geestelijk eigendom. En men houde het ambacht steeds hoog! Men verzorge taal en stijl in het werk voor kinderen evenzeer als in werk, bestemd voor volwassenen”.

4. „Misschien mag ik fragmenten uit mijn werk achterwege laten en op de volgende manier, aan de hand van mijn werk, meest verschenen onder mijn pseudoniem *Nannie van Wehl*, mijn mening toelichten:

Het was mij een behoefte mijn „*Boschjesclub*” te schrijven. Het doorleven van zóveel kindergeluk, van zóveel kinderleed, bracht mij vanzelf aan het schrijven, toen alles doorleefd en doorleden was en ik-afstand had genomen ten opzichte van die periode van mijn kinder- en meisjestijd. Om „*Het moeilijke Begin*” te schrijven, vocht ik voor mijn Zondagen. Die moesten mij blijven, want ik *moest* het immers uitschrijven: hoe we gewerkt hadden als paarden, genoten als — we zeiden in die tijd — als Goden, hoe nederlaag voor den een, overwinning voor den ander naast elkaar stonden — hoe we eindelijk, voor onze hele linie, de toegangspoort tot het Leven wijd open zagen gaan.

Mijn meest concrete boek is wel „Aan den Waterkant”. Dit is niet mijn eigen jeugd. „Deze dame is met een Hellevoetschen heer getrouwd. Die heeft haar van Hellevoet verteld, en wat méér zegt, hij heeft haar goed verteld”. (Recensie). „Deze dame” is toen later in de gelegenheid geweest, grondig bekend te raken met de geografische bijzonderheden en bekoorlijkheden van deze streek, waarin kinderleven allerheerlijkst kon bloeien. Zó concreet is dit boek, dat Brusse er indertijd een groot fragment uitgelicht heeft voor een van zijn „Onder de Menschen”, met name voor zijn „Ontmantelde Vestingen”. Het is het boek, waarvan ik het meeste plezier heb beleefd en waar zeer grote oplagen van verkocht zijn. „De Kleinkinderen van Mevrouw Beukema” was een reactie op wat wij, jonge meisjes, hard werkend voor onderwijzeres, ziekenverpleegster, boekhoudster enzovoort, moesten meemaken door onze vriendinnen, die toen verkeerden in „den zoeten bluf” van het in de mode komend studenterschap. „De vriendschap van Bertha en Beata” was een dankoffer voor een vriendschap, die mij in mijn leven veel schoons heeft geschonken.

En hoe zou ik binnen hebben kunnen houden de verhalen, die ik aan mijn kinderen vertelde? „Het Boek met de Verhalen van Suusje”, „De Verhalen van mijn jongen” — ze *moesten* geschreven worden. Wie zó zijn boeken schrijft, is op een gegeven ogenblik aan zijn laatste boek toe. Wat een groot voordeel is! Zo vervalt men vanzelf niet in de fout, zich uit den treure te herhalen en steeds minder te zeggen — tot alles flut wordt. Mijn losse verhalen, die hier en daar verschijnen, voldoen alle steeds aan bovengenoemde eis, die ik kinderauteurs vóór alles stel. Ik moet wat te vertellen hebben en dat graag doen. Daarom is 't me onmogelijk, zó maar eens, op bestelling, wat te fabriceren. Wèl heb ik dan soms het gevraagde klaarliggen, geschreven op het ogenblik, dat ik met blijdschap naar de pen greep: „Dàt kan een verhaal worden!”

5. „Het jeugdboek, uitsluitend-als-ontspanning bedoeld? Als het een *goed* boek is, in zuivere taal geschreven, is er *geen betere ontspanning*”.

Met 't antwoord van Mevrouw Lugten-Reys wil ik dit eerste artikel besluiten.

LEONARD ROGGEVEEN.